

1902 ápr. 17

Báró Bánffy Dezső cikke a nemzetiségi kérdés külpolitikai vonatkozásairól: „A magyar nemzetiségi politika és a hármas szövetség”¹

A Magyar Közélet című szemlébe² cikket írt báró Bánffy Dezső volt miniszterelnök. A cikket kefelevonatban megkaptuk, s érdekességénél fogva egész terjedelmében közreadjuk.

*

A magyar nemzetiségi politika és a hármas szövetség

A hármas szövetség megújítása céljából Bülow, Prinetti és Goluchowski közt folytatott tárgyalások eredményeként biztosan lehet reményleni, hogy a hármas szövetség meg fog újittatni. Bárha az eddigi tárgyalások úgy látszik kizárólag a kérdésnek csak politikai részével foglalkoztak, nemcsak remélni, de óhajtani is kell, hogy az előtérbe lépett gazdasági nehézségek dacára a szövetség létrejöjjön. Létre is kell jönnie, mert az érdekelt három nagyhatalom békés törekvéseinek biztosítása céljából szükség van erre; szüksége van rá egész Európának, ha azon kulturális és gazdasági fejlődést, melyet a múlt század utolsó negyede bevezetett, megzavarva látni nem akarjuk.

De a hármas szövetség értéke s a töle remélt eredmény csak akkor lesz jelentékeny, ha a szövetségbe lépett három nagyhatalom belső alakulása és fejlődése kellő biztosítékot nyújt arra, hogy adandó alkalommal, a szükséges pillanatban, az erő és annak érvényesíthetése teljes súlyával lesz képes a kitűzött cél érdekében közre is működni.

A hármas szövetség kérdését és annak értékét tisztán osztrák—magyar, vagy mondjuk: tisztán magyar szempontból, kívánván ez alkalommal tárgyalni, — tekintsünk el Olaszország belügyi helyzetétől; de tekintsünk el Németország belső politikai helyzetétől is, és egyelőre, maradjunk meg az osztrák—magyar monarchia határain belül.

Azt olvastuk egy lapban, hogy a német császár egy lakomán úgy nyilatkozott volna, hogy „a birodalom politikájának a lengyelekkel szemben továbbra is a legerélyesebbnek kell lennie.” Ha ezt a német császár mondta volna, vagy ha nem mondta is, — tényleg úgy van, hogy a nagy német állam ereje tudatának dacára tisztában van azzal, hogy erejének biztosítására és fokozására egységesen németnek kell lennie. Mennyivel inkább áll ez reánk, azt vitatni nem is lehet. A hármas szövetségre nézve az Osztrák—Magyar Monarchia értékkel csak akkor bírhat, ha gátat tud vetni azon széthúzó törekvéseknek, melyek naponta gyengítik s létalapját ingatják meg. Itt, általánosságban tekintve a dolgokat, úgy, miként a viszonyok ma Ausztriában alakulnak — ahol a széthúzó nemzetiségi harcok az állami egységet támadják meg, és autonomikus jelszavak alatt federalisztikus alakulás felé törekednek: ahol némely elemek kifelé gravitáló, sőt elszakadással fenyegető törekvései napról napra erősebben nyilvánulnak; — szinte azt lehetne mondani, hogy az Osztrák—Magyar Monarchia a hármas szövetségnek nem erőt, hanem csak gyengeséget hozhat. Magyarország volna csakis azon rész, mely a hármas

¹ Megjelent az Egyetértés 1902. 105. sz.-ban. — A közleményt „Báró Bánffy cikke” címen az Egyetértés a következő megjegyzéssel közölte: „A Magyar Közélet című szemlébe cikket írt báró Bánffy Dezső volt miniszterelnök. A cikket kefelevonatban megkaptuk, s érdekességénél fogva egész terjedelmében közreadjuk”. A későbbi újpárti (vagy Bánffy-párti) orgánium cikkének a függetlenségi sajtóban való közlése kifejezően példázza a szélsőséges álláspontok találkozását a nemzetiségi kérdésben. — Bánffy fenti cikkét a következő évben kiadott „Magyar nemzetiségi politika” című munkája publicisztikai előszavának tekinthetjük.

² Magyar Közélet 1902. I. évf. 4. sz. 265—269. l.

szövetség erejét fokozhatná; illetőleg az Osztrák—Magyar Monarchia részvéte a hármas szövetségben — ezt ma már bátran kimondhatjuk: — csak akkor bír értékkel, ha Magyarország egységes nemzeti jellegét nemcsak megtartani, de öntudatos, céltudatos, határozott politikával azt fejleszteni is tudja. Nem lehet kétségbe vonni, hogy ha Németország tudatában van annak, hogy egységes német jellege és föltétlen németesítő törekvése — ahol szükséges — képezi alapját és biztosítékát erejének: úgy ez még inkább áll Magyarországra nézve, amely ha élni akar, egységesen magyar nemzetinek kell lennie, és magyarosító törekvéseinek szembe kell szállania mindazon nyílt és titkos aspirációkkal, melyek nemzetiségi jogok követelése címén az egységes nemzeti alakulás ellen irányulnak, és burkoltan vagy burkolatlanul kifelé gravitálnak, sőt „a magyar föld területén kívül elhelyezkedett” erővel való egyesülésre egy másik korona szuverenitása alá törekednek.”

Nem kétséges, hogy az 1867. XII. törvény alkotói a két állam között létre hozott dualizmus alapfogolataként a németek hegemoniáját Ausztriában és a teljes magyar jelleget Magyarországon kontemplálták. Kétségtelen az is, hogy Ausztriának széttagoltsága és nemzetiségi területekre osztottsága következtében a németek hegemoniájának biztosítása Ausztriában nehezen volt elérhető; de kétségtelen az is, hogy Ausztria államférfiai, mondhatni, szinte öntudatos tervszerűséggel dolgoztak azon, hogy a német befolyás és felsőbbbség leszorításával Ausztria egységes fejlődése ne csak meggátoltassék, de ezzel szemben épen a széthúzás magvai hintetvén el, ma már a németiség szükséges vezérszerepe teljesen lehetetlenné is lett téve. Kétségtelen továbbá az is, hogy Magyarország államférfiai több körülményekkel ugyan, de nem mindig kellő céltudattal és eréllyel a magyar állam egységes nemzet jellegének fenntartására és biztosítására törekedtek. Nem kellő céltudatossággal, mert 35 éves alkotmányos életünk alatt alkotott törvényeink sorozata mutatja, hogy ha szóban az egységes nemzetiségi jellegre való törekvést hirdettük is, az alkalmazásban sokszor a helyesen alkotott törvények végrehajtásánál, — vagy a cél felismerésének hiánya, vagy talán, mondhatjuk: a kellő bátorság hiánya — csökkentette a kilátásba vett eredményt.

Pedig a mi viszonyainkra alkalmazva a német császárnak a lengyelekre vonatkozó állítólagos kijelentését, a magyar politikának a nemzetiségekkel szemben a legerélyesebbnek kell lennie. Ha akár a törvényalkotás, akár a törvény alkalmazása terén a legerélyesebben nem járunk el, úgy az 1867-ben megalkotott alapon nyugvó problémát — hogy tud-e és képes-e a magyar állam igazi nemzeti állammá alakulni? — nem oldjuk meg. Ha nem oldjuk meg, nem tudunk állandóan, mint állam, fennmaradni, és nem tudjuk kielégíteni azon reményeket sem, melyeket a hármas szövetség joggal vár és követel tőlünk.

Kétségtelen, hogy Magyarországnak csak úgy lehet politikai jelentősége, ha nemzeti és magyar; de viszont: — csak akkor lehet magyar és egységes, ha magyar nemzeti állammá lesz. Ha nem tud nemzetivé lenni, úgy csak szláv és román alakulásnak nyújthat anyagot, sőt területi integritását sem biztosíthatja örök időkre.

Úgy, ahogy a viszonyok állanak és különösen tekintettel az osztrák, nemcsak zilált, de reménytelen helyzetre, Magyarországnak nemzeti állammá való alakulása a dinasztíának is föltétlen érdeke és csakis egy legszélsőbb soviniztikus alapon nyugvó és fejlődő Magyarország képes az Ausztriában jelentkező federalisztikus és nemzetiségi ábrándoktól mételyezett széthúzó irányzatnak Magyarországra való áttérjedésével szemben gátat vetni. Ezért a magyar nemzeti állam fejlesztése — külpolitikai szempontból — magának a hármas szövetségnek is fontos érdeke.

Úgy ahogy a viszonyok ma állanak, dinasztíánknak politikailag csak egy egységes állama van és ez a magyar. Ez a nyugvópont a monarchiában, amelyet egységes nemzeti törekvésében fejleszteni és fönntartani föltétlenül szükséges, mert Magyarországot Kelet és Dél felől minde-nütt agresszív nemzeti politikai irányú, nemzeti államok veszik körül. A nemzetileg szervezett Kelet és Nyugat között csak oly magyar állam állhat meg, melynek alapját szintén a nemzeti eszme képezi. Ha már az osztrák viszonyok alakulása következtében Ausztriában nemzeti

eszméről, nemzeti alakulásról szó nem lehet, éppen a monarchia és a dinasztia imminens érdeke az, hogy a nemzeti magyar állam, melynek érdeke mindenütt párhuzamosan halad a monarchia érdekével, melynek magyar vagy magyarrá teendő polgárai sehol sem bírhatnak rokon elemekkel — s így nehézkedési pontjuk az ország határain kívül egy irányban sem lehet — tovább fejlődhessék és alakulhasson.

De ha a dinasztia érdeke, a monarchia érdeke, a magyar állam érdeke egységesen csak az lehet, hogy a magyar állam egységesen nemzeti legyen, ez adván meg a nagyhatalmi álláshoz szükséges erőt és tekintélyt: úgy a Német Birodalom érdeke is csak egy egységes erős, magyar nemzeti állam fejlődésének örömmel való szemlélése és elősegítése lehet. Tehát a hármasszövetség érdekeire való tekintettel, ha annak békés irányzatú, komoly és őszinte céljai vannak, a hivatalos Németország nem nézheti nyugodtan az újabb időben az eddiginél sokkal erősebben és határozottabb tervszerűséggel dolgozó pángermán mozgalmak megindulását Magyarországon. Nem lehet a hivatalos Németország érdekében megengedni, hogy illetéktelen tényezők akár az „Alldeutscher Verband” zászlója alatt, akár az erdélyi szászok sírányzó panaszai következtében gyöngítsék azon, Magyarországon csak egyedül helyes és jogosult politikát, mely az egységes nemzeti állam megalkotását tűzte ki célul; nem lehet a hivatalos Németországnak helyeselnie — de nem szabad a nem hivatalos, de pángermán ábrándok után futó német közvéleménynek sem elősegítenie — a magyarországi németek jogai védelmének ürügye alatt, azon irányzatot, mely minden okos magyar államférfit és az általános magyar nemzeti közérzületet át kell hogy hassa a nemzetiségekkel szemben akkor, midőn arra törekszik, hogy az egységes magyar nemzeti államot megalkossa és magyar, vagy magyarrá teendő állampolgárainak egységesítésével minden széthúzást és érdekeiknek, vagy aspirációiknak a magyar állam határain kívül való keresését megszüntesse.

A hármasszövetségnek nem egy poliglott Magyarország, hanem csak egy egységes magyar, nemzeti Magyarország lehet értékes: — és igaza volt egy nagy német államférfiúnak, aki midőn egy alkalommal beszélgettem vele az osztrák és a magyar viszonyokról, azt mondotta nekem:

„Szívesebben áldozom föl az ügyis naponta apadó erdélyi szászokat az egységes magyar nemzeti állam megalkotása érdekében, semmint hogy a szászokkal együtt a többi, kifelé gravitáló nemzetiségek jogos és jogtalan igényei kielégítésével az egységes magyar állam megalakulásának gát vettessék.”

Báró Bánffy Dezső